

БЕЗБЕДНОСТ ПЕШАКА У САОБРАЋАЈУ СТАРОСНЕ КАТЕГОРИЈЕ 0-14 ГОДИНА

Увод

Овај извештај садржи најважније информације и податке о стању безбедности пешака у саобраћају старосне категорије од 0 до 14 година, саобраћајним незгодама у којима страдају и структури настрадале деце у својству пешака у Републици Србији. Извештај је сачињен на основу податка о саобраћајним незгодама у којима су учествовала деца пешаци у Републици Србији у петогодишњем периоду од 2015-2019. године.

Извештај садржи прилог - табелу са подацима о броју погинуле и повређене деце у својству пешака у периоду од 2015. до 2019. године и заступљености настрадале деце пешака у

укупном броју погинулих и повређених лица у саобраћајним незгодама, за сваку од 161 општине и града у Републици Србији, при чему су назначене општине и градови где је највеће страдање деце пешака (број погинулих, односно повређених или њихова заступљеност у укупном броју погинулих или повређених лица у саобраћајним незгодама).

У претходних пет година (од 2015. до 2019. године) погинуло је 21 дете и повређено 2.459 деце у својству пешака. У просеку, годишње у Србији у својству пешака погине 4 деце и бива повређено око 492 деце. У укупном броју настрадалих пешака деца чине око 3% погинулих пешака и 6% повређених пешака.

1. Тренд страдања пешака

- Број саобраћајних незгода са погинулом и повређеном децом у својству пешака нема успостављен опадајући тренд, односно подаци показују да тренд погинуле деце осцилује кроз године (График 1).
- Једно дете у својству пешака је погинуло 2019. године, што је најмање забележено у посматраном периоду (График 2).
- У просеку **годишње погине четворо деце у својству пешака.**

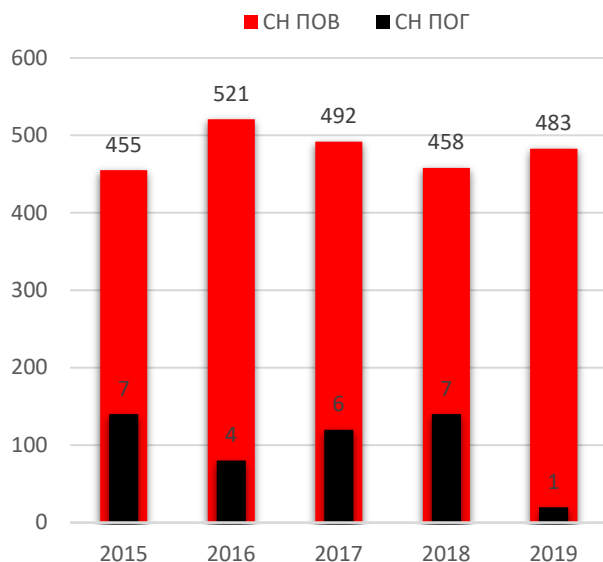

График 1 – Број саобраћајних незгода са погинулом и повређеном децом у својству пешака, за период 2015-2019. година

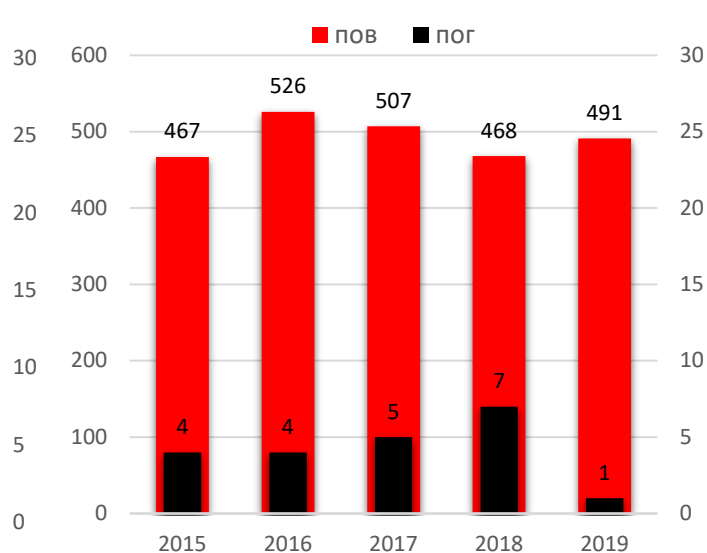

График 2 – Број погинуле и повређене деце у својству пешака, за период 2015-2019. година

2. Рањивост деце у својству пешака

- Око 30% погинуле деце у саобраћајним незгодама су деца у својству пешака, изузетак је 2018. година где је од укупног броја погинуле деце нешто мање од 60% било у својству пешака, док је 2019. године тај проценат био знатно нижи (10%).

Табела 1 – Број погинуле деце и њихова заступљеност у укупном броју погинуле деце у саобраћају, у односу на својство учешћа и категорију возила

	пешаци		путници у ПА		бициклисти		путници на трактору	
	бр. ПОГ	%ПОГ	бр. ПОГ	%ПОГ	бр. ПОГ	%ПОГ	бр. ПОГ	%ПОГ
2015	4	28,6	10	71,4	0	0,0	0	0,0
2016	4	33,3	6	50,0	2	16,7	0	0,0
2017	5	29,4	9	52,9	2	11,8	1	5,9
2018	7	58,3	5	41,7	0	0,0	0	0,0
2019	1	10,0	7	70,0	2	20,0	0	0,0
Укупно	21	32,3	37	56,9	6	9,2	1	1,5

3. Полна и старосна структура настрадалих пешака старосне категорије од 0 до 14 година

У Табели 2 је приказан број погинуле деце у саобраћајним незгодама, број погинуле деце у својству пешака и заступљеност погинулих пешака у укупном броју погинуле деце, по старосним групама, за период од 2015-2019. године.

Табела 2 – Укупан број погинуле деце у саобраћајним незгодама, укупан број погинуле деце пешака и заступљеност погинуле деце пешака у укупном броју погинуле деце у саобраћајним незгодама, посматрано по старосним групама, за период 2015-2019. година

Старосна група	Укупно погинуло деце	Погинуло деце у својству пешака	деца пешаци/погинула деца (%)
0-3	13	4	31%
4-6	8	3	38%
7-9	16	4	25%
10 - 14	28	10	36%
Деца (0-14)	65	21	32%

- **Трећина погинуле деце смртно страда у својству пешака (32%).**
- У својству пешака најугроженија је старосна категорија од 4 до 6 година, где је од 8 погинуле деце 3 погинуло као пешак (38%) и старосна категорија од 10 до 14 година (36%).
- Дечаци више смртно страдају као пешаци у саобраћају од девојчица. **Око две трећине погинулих деце пешака (62%) су мушког пола (График 3).**
- Девојчице (54%) су мање повређиване од дечака (46%) у својству пешака (График 3).

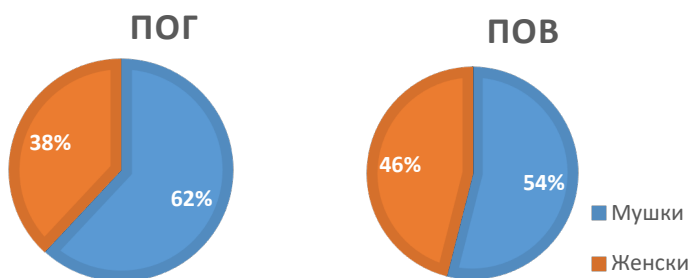

График 3 – Расподела погинуле и повређене деце пешака, према полу, у периоду 2015-2019. година

- Уколико посматрамо јавни ризик смртог страдања деце према старосној расподели у својству пешака, старије девојчице (од 10 до 14 година) имају изражено већи ризик страдања чак 8,5, док се код дечака према вредности јавног ризика смртог страдања издваја старосна категорија од **0 до 9 година**. Према подацима код дечака је забележена нешто нижа вредност јавног ризика страдања и износи 6 (График 4).

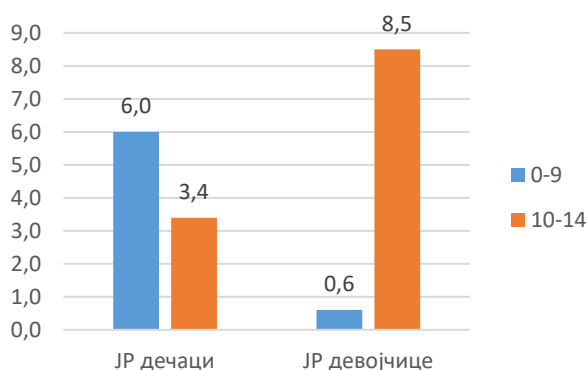

График 4 – Јавни ризик смртог страдања пешака, према старости и полу, период 2015-2019. година

- Према подацима, у периоду од 2015. до 2019. године, забележен је већи број погинулих и повређених пешака у узрасту од 0 до 9 година када су у питању дечаци, док када су у питању девојчице издваја се узраст од 10 до 14 година старости (График 5).
- Међу погинулом децом пешацима, узраста од 0 до 9 година, погинула је једна девојчица и десет дечака, док је код старосне групе деце од 10 до 14 година, у својству пешака погинуло је три дечака и седам девојчица, посматрано у периоду 2015-2019. године (График 5).

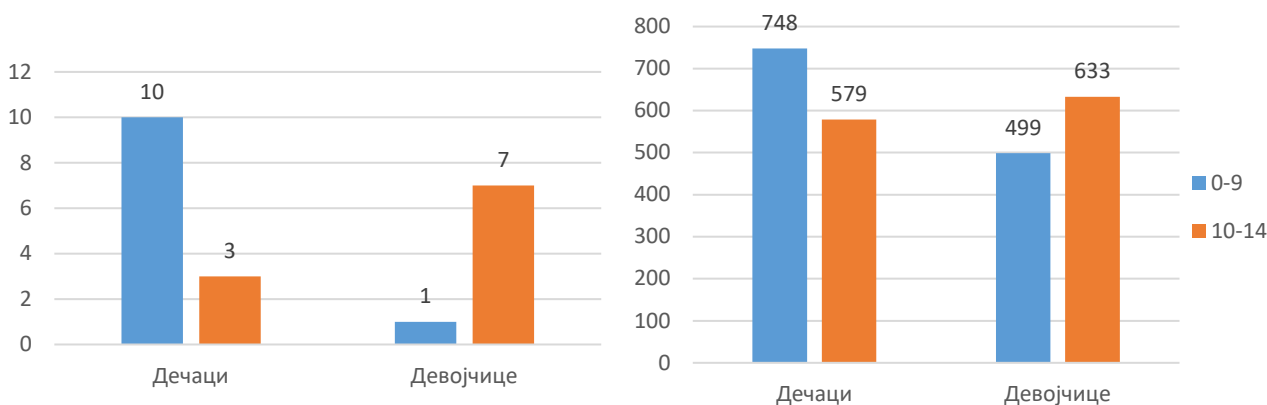

График 5 – Број погинуле и повређене деце пешака старости до 14 година, према старости и полу, период 2015-2019. година

- Уколико посматрамо број настрадале деце пешака према старости најугроженија су деца од 14 година старости, којих је погинуло 4, и деца од 11 година старости, којих је повређено 280, посматрано за период 2015-2019. године (График 6).

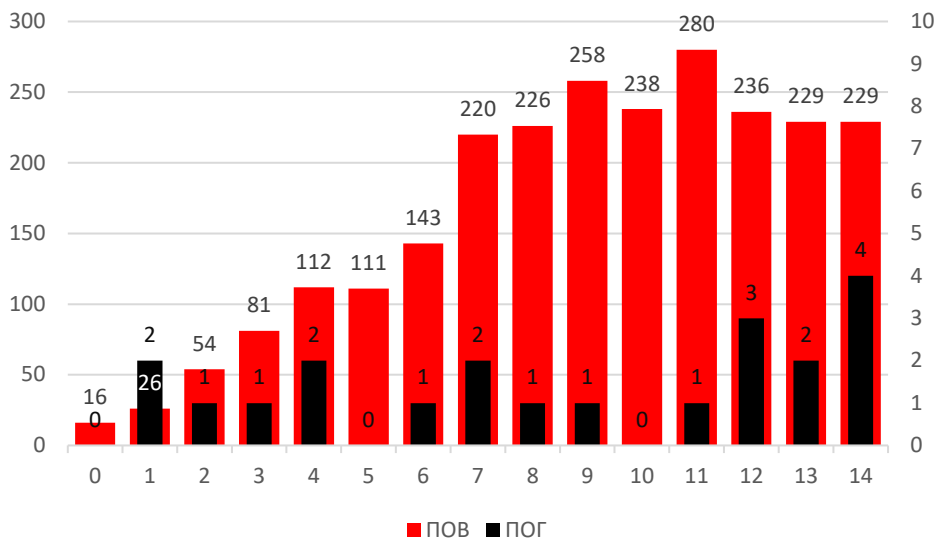

График 6 – Број погинуле и повређене деце пешака према старости, период 2015-2019. година

4. Када страдају деца пешаци?

- **Деца у својству пешака највише смртно страдају у септембру (четворо погинуле деце)** (График 7).
- **Деца, као пешаци, у саобраћају највише буду повређена у пролеће и јесен, односно у периоду од марта до јуна и у периоду од септембра до децембра** (График 8).

- Највише саобраћајних незгода са погинулим пешацима узраста од 0 до 14 година се догодило у септембру и јулу (График 9).
- Највише саобраћајних незгода са повређеним пешацима узраста од 0 до 14 година се догодило у мају (График 9).
- Најмање саобраћајних незгода са повређеним пешацима посматраног узраста се догодило у августу (График 9).

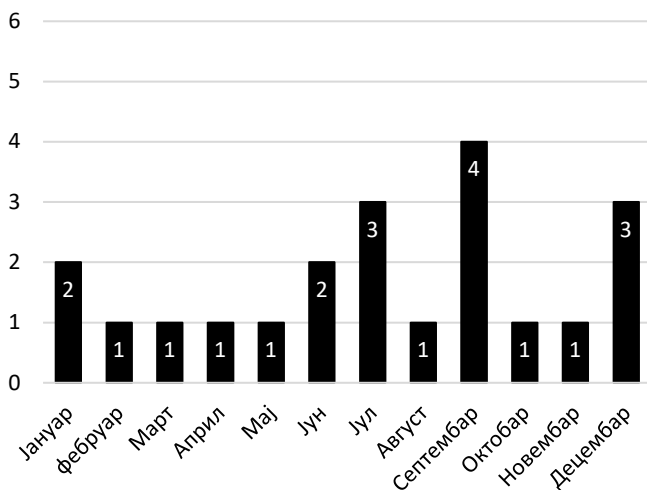

График 7 – Број погинулих пешака узраста од 0-14 година, по месецима, у периоду 2015-2019. година

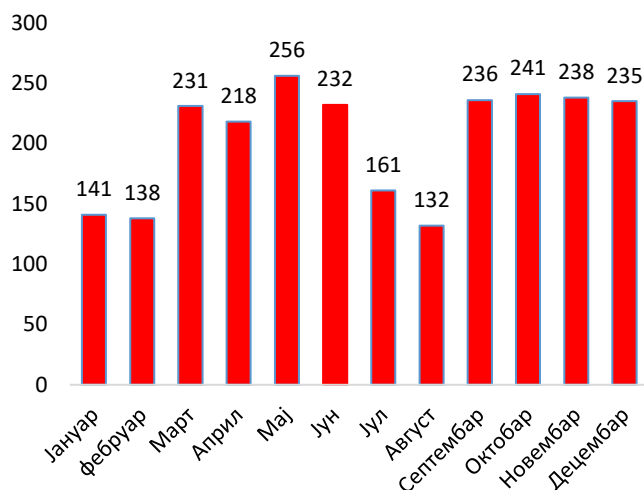

График 8 – Број повређених пешака узраста од 0-14 година, по месецима, у периоду 2015-2019. година

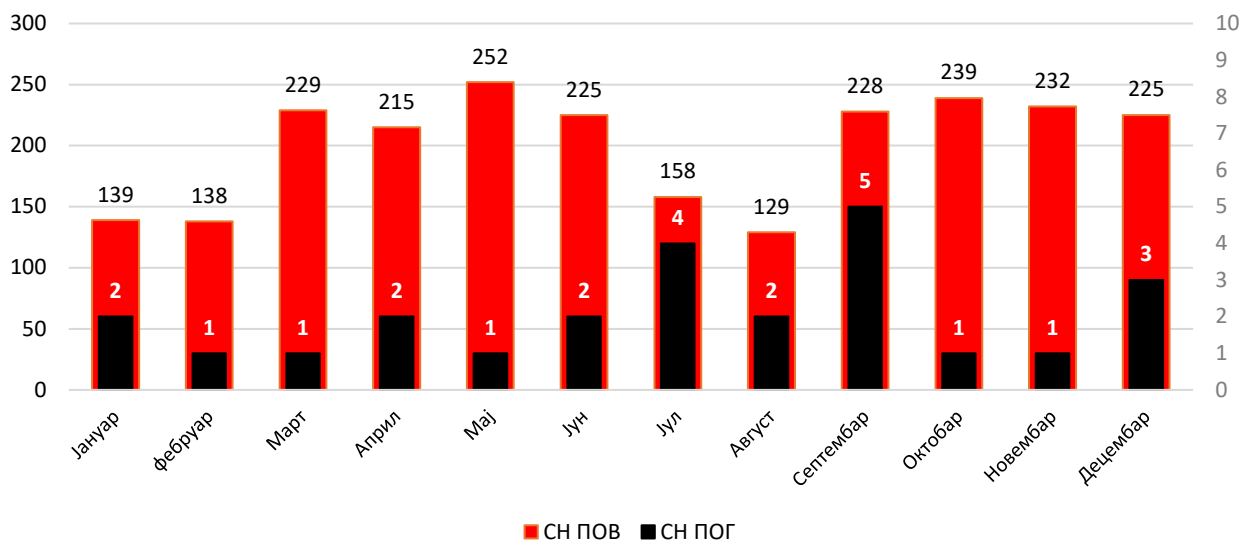

График 9 – Расподела саобраћајних незгода са погинулим и повређеним пешацима узраста од 0 до 14 година по месецима, за период 2015-2019. година

- Приликом израде овог извештаја вршена је и анализа саобраћајних незгода са погинулим и повређеним пешацима ове старосне категорије и подаци се подударају са последицама насталим у овим незгодама.
- Највише саобраћајних незгода са погинулим пешацима - децом се догоди понедељком и суботом, а са повређеним пешацима - децом петком (График 10).
- Што се тиче повређених пешака - деца карактеристично је да више бивају повређени радним данима, односно најмање бивају повређена недељом (График 11).

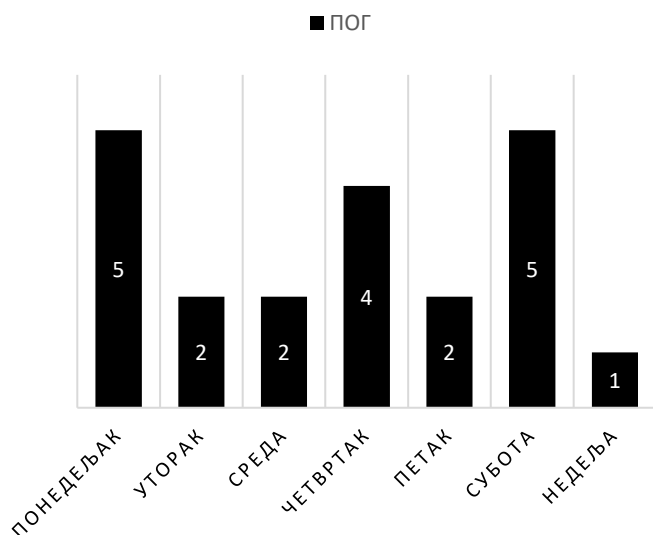

График 10 – Број погинулих пешака старосне категорије од 0 до 14 година по данима у недељи, за период 2015-2019. година

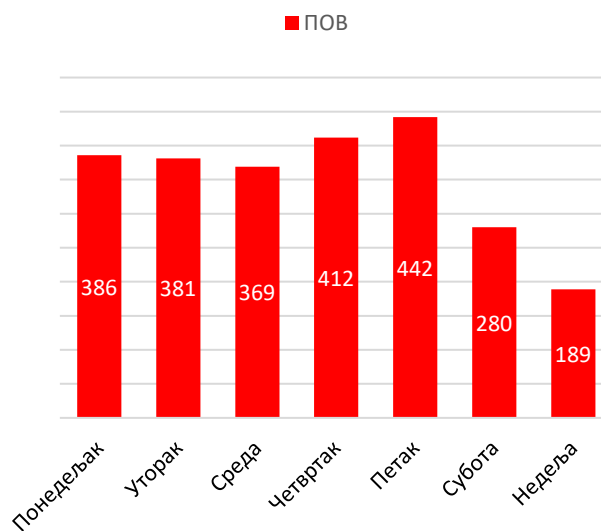

График 11 – Број повређених пешака старосне категорије од 0 до 14 година по данима у недељи, за период 2015-2019. година

- Такође, приликом израде извештаја анализирани су подаци о саобраћајним незгодама са погинулим и повређеним пешацима узраста до 14 година, као и број погинулих и повређених и утврђено је да су најризичнији сати од 13 до 15 часова и од 18 до 20 часова.
- Уочено је да је повећан број саобраћајних незгода са погинулим пешацима старосне категорије од 0 до 14 је забележено од 13 до 14 часова.

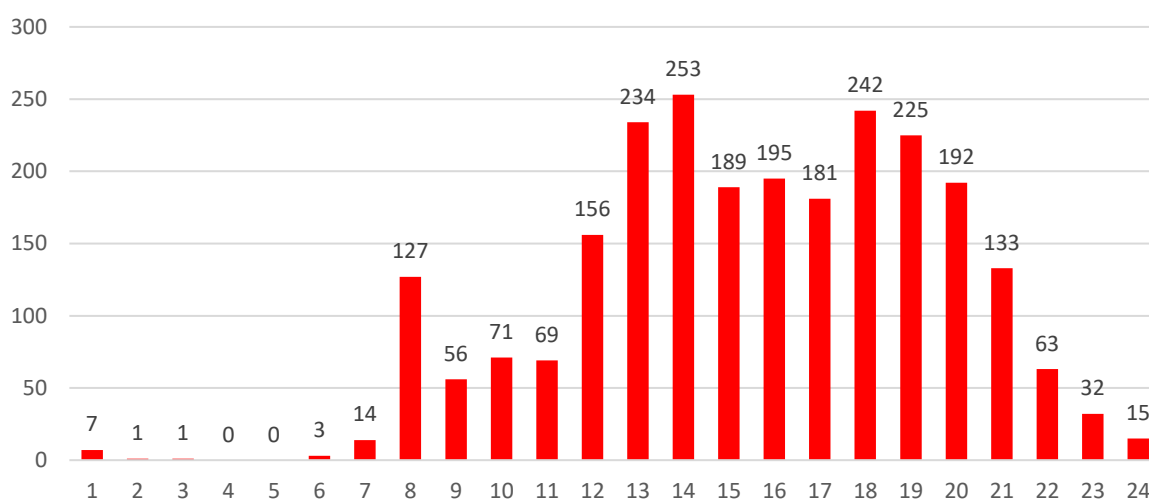

График 12 – Број повређених пешака старости од 0 до 14 година по сатима, за период 2015-2019. године

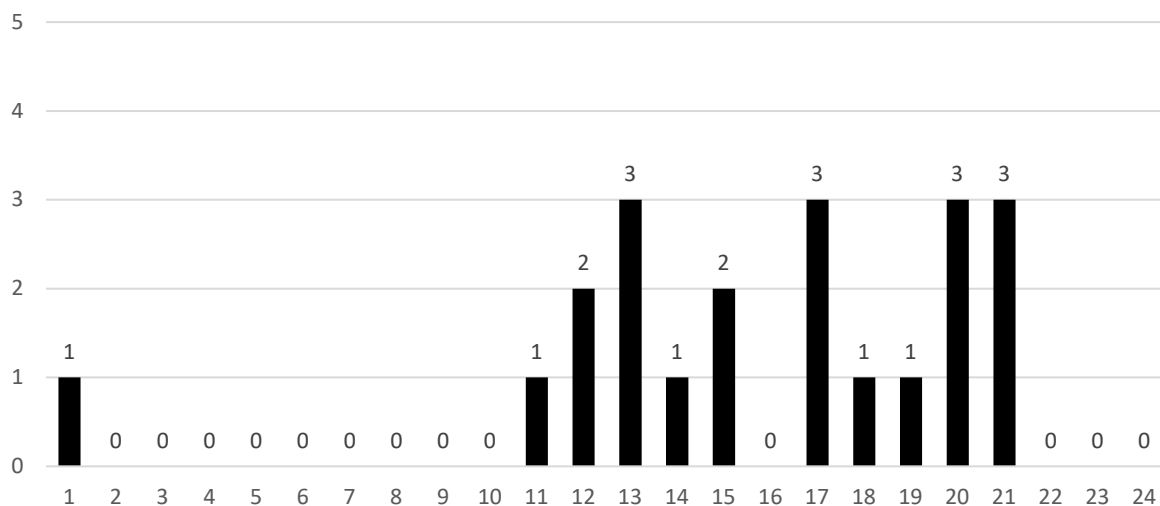

График 13 – Број погинулих пешака старости од 0 до 14 година по сатима, за период 2015-2019. године

5. Где страдају деца пешаци?

- **Највећи број деце пешака (97%) настрада у насељу.**
- Присуство деце пешака на путевима ван насеља је мање у односу на улице у насељу.
- У насељу погине 76% деце пешака, тешке телесне повреде задобије 94% деце пешака, а лаке телесне повреде 98% деце пешака (Табела 3).
- Ван насеља погине 24% деце пешака, тешке телесне повреде задобије 6%, а лаке телесне повреде око 2% пешака старосне категорије од 0 до 14 година (Табела 3).
- Већи број деце у својству пешака погине ван раскрсница (86%), него у раскрсницама (14%) (Табела 4).
- Када су у питању повређени пешаци, већи број деце у својству пешака бива повређен ван раскрснице. Ван раскрснице тешке телесне повреде задобије 80% деце, а лакше телесне повреде 76% деце у својству пешака (Табела 4).

Табела 3 – Однос броја настрадалих деце пешака у насељу и ван насеља

	ПОГ		ТТП		ЛТП		Укупно	
	бр.	%	бр.	%	бр.	%	бр.	%
Насеље	16	76%	429	94%	1962	98%	2407	97%
Ван насеља	5	24%	25	6%	43	2%	73	3%
Укупно	21	100%	454	100%	2005	100%	2480	100%

Табела 4 – Однос броја настрадалих деце пешака у раскрсници и ван раскрснице

	ПОГ		ТТП		ЛТП		Укупно	
	бр.	%	бр.	%	бр.	%	бр.	%
Раскрсница	3	14%	89	20%	476	24%	567	23%
Ван раскрснице	18	86%	365	80%	1530	76%	1913	77%
Укупно	21	100%	454	100%	2006	100%	2480	100%

- Карактеристично је да је око **20% погинуле деце** у својству пешака (4 од 21 погинуле деце), **живот изгубило на пешаком прелазу**, док је око 24% повређено на обележеном пешачком прелазу.

6. Околности (утицајни фактори) страдања пешака

- Када се посматрају групе утицајних фактора који су допринели настанку саобраћајних незгода са погинулим и повређеним пешацима у којима су учествовала лица старости 0-14 година (График 14), а који су евидентирани од стране полицијских службеника који врше увиђаје, за период од 2015-2019. године се може уочити да је **пропуст пешака** најчешће препозната група утицајних фактора (у 36% СН ПОГ и у 37% СН ПОВ). Два утицајна фактора се посебно издвајају из ове групе и то **неопрезно ступање на коловоз пешака, а да се претходно није уверио да то може безбедно да учини** (у 24% СН ПОГ и у 17% СН ПОВ) и **извођење опасних радњи пешака на коловозу (играње деце, истрчавање испред возила и сл.)** (у 16% СН ПОГ и у 9% СН ПОВ).
- Најчешће евидентирана група утицајних фактора који узрокују саобраћајне незгоде са повређеним лицима је **предузимања непромишљених радњи од стране возача** (у 41% СН ПОВ и 24% СН ПОГ), и то утицајни фактори **неприлагођена брзина условима саобраћаја и стању пута** (16% СН ПОГ и 17% СН ПОВ) и **незауостављање возила испред обележеног пешачког прелаза** (20% СН ПОВ).
- Поред поменуте две групе утицајних фактора посебно се издваја и група утицајних фактора **Пропусти возача због лошег психофизичког стања, непажње, расејаности** (у 24% СН ПОГ).
- У скоро 16% СН ПОГ и 2% СН ПОВ са учешћем деце пешака је алкохол евидентиран као утицајни фактор настанка саобраћајних незгода.

График 14 – Расподела саобраћајних незгода са ПОГ и ПОВ пешацима старости од 0 до 14 година, у односу на групе утицајних фактора који узрокују саобраћајне незгоде, период 2015-2019. година

7. Најважније чињенице о страдању деце у својству пешака

- Једна трећина погинуле деце изгуби живот у својству пешака (32%).
- У петогодишњем периоду (2015-2019) укупно је живот изгубило 21 дете и 2.459 деце је повређено као пешак.
- У просеку, годишње у Србији погине 4 детета у својству пешака и бива повређено око 492 деце у својству пешака.
- Око две трећине погинулих пешака узраста од 0 до 14 година (62%) су мушког пола.
- Највише погинулих пешака узраста од 0-14 година евидентирано је у септембру, а највише повређених у мају.
- Највише саобраћајних незгода са погинулим пешацима до 14 година старости се догоди понедељком и суботом, а са повређеним пешацима петком.
- Највише саобраћајних незгода са погинулим пешацима старости од 0 до 14 година се у току дана догоди у периоду између 13 и 14 часа, а са повређеним у периоду између 14 и 15 часова.
- Највећи број деце пешака (97%) настрада у насељу.
- Знатно већи број деце пешака погине ван раскрсница (77%), него у раскрсницама (23%).
- Карактеристично је да је око 20% погинуле деце у својству пешака (4 од 21 погинуле деце), живот изгубило на пешаком прелазу, док је око 24% повређено на обележеном пешачком прелазу.
- Група утицајних фактора *Пропуст пешака* је најчешће препозната као утицајни фактор који узрокује саобраћајне незгоде са погинулим и повређеним пешацима старосне категорије од 0 до 14 година (у 36% СН ПОГ и у 37% СН ПОВ), а нарочито је изражен утицајни *Неопрезно ступање на коловоз пешака, а да се претходно није уверио да то може безбедно да учини.*

8. Савети и препоруке за унапређење безбедности деце у улози пешака

- Саставити упутства за родитеље, старатеље, учитеље и наставнике, тако да одвојите и разграничите правила која би требало да познају млађа деца (деца која се не крећу самостално), а која би требало да знају старија деца (деца која се самостално крећу у саобраћају). Деца млађег узраста се углавном не крећу самостално у саобраћају, већ у пратњи одрасле особе, с тога им будите пример. Млађу децу не оптерећујте беспотребним прописима и правилима која ће их само оптеретити, а они не могу да их разумеју, већ само општа и основна.
- Будите опрезни! **Увек крените од претпоставке да Вас возач није уочио (возач може бити уморан, под дејством алкохола, може да има проблема са видом или једноставно су му неисправне кочнице,...).**
- Не дозволите деци да користе уређеје који ће им ометати пажњу (мобилни телефон нити да користите слушалице на ушима и сл.), јер је и **пешак активан учесник у саобраћају** и дужан је да прати саобраћајну ситуацију и ослушкује, чиме води рачуна о својој безбедности.
- Немојте изненада ступати на коловоз.
- Коловоз прелазите пажљиво и најкраћим путем.
- Крећите се тротоаром или другом површином намењеном за кретање пешака, уколико их има дуж пута.
- **Будите видљиви.** Уколико се крећете путем у ноћним условима, **несите светлу одећу и на себи обавезно имајте ретрорефлектујуће материјале** (ово се посебно односи на путеве ван насеља).
- Потребно је да пешак, као активан учесник у саобраћају, такође поштује принципе солидарности и хуманости према осталим учесницима у саобраћају.
- Старија деца, која учествују самостално у саобраћају, без пратње родитеља се већ могу едуковати о прописима као на пример:

- На путу који нема тротоара или другу површину за кретање пешака, и принуђени сте да се крећете коловозом, крећите се што ближе ивици коловоза (на путу ван насеља уз леву ивицу коловоза). Пешак може да се креће уз десну ивицу коловоза само када је такво кретање за њега безбедније (непрегледна кривина, провалија, усек, одрон и сл.).
- Када се крећете коловозом у групи пешака, обавезно се крећите један иза другог, осим када водите са собом дете млађе од седам година. У том случају дете водите тако да буде ближе ивици коловоза, односно да се дете креће што удаљеније од средине коловоза.
- На путу који нема тротоар или другу површину намењену за кретање пешака, пешаци могу користити за кретање коловоз у ширини највише до једног метра, рачунајући од ивице коловоза.
- Пре ступања на коловоз, добро обратите пажњу на удаљеност и брзину кретања возила које Вам се приближава и претходно се уверите да ступањем на коловоз не угрожавате своју или туђу безбедност.
- Не смете се кретати по коловозу аутопута или мотопута.
- Уколико у близини (мање од 100 метара) постоји обележен пешачки прелаз, изграђен прелаз или пролаз за пешаке, обавезно се при прелажењу пута крећите тим прелазом.
- Пре ступања на пешачки прелаз обавезно се претходно уверите да можете да пређете на безбедан начин, тако да ступањем на коловоз не угрожавате безбедност саобраћаја.
- Трудите се да кад год је то могуће остварите комуникацију са возачем "очи у очи", пре него што ступите на коловоз.
- Трудите се да коловоз прелазите на локацијама где возачи очекују присуство пешака на коловозу. Најчешће су то раскрснице.
- Уколико у близини нема раскрсница и обележених пешачких прелаза, пронађите добро осветљена места где ћете опрезно, без угрожавања безбедности саобраћаја, прећи коловоз.
- Уколико прелазите коловоз испред или иза заустављеног возила на коловозу (путнички аутомобил, а посебно возила већих габарита - аутобус или камион), имајте у виду да Вас возач наилазећег возила можда неће уочити од заустављеног возила. Ова препорука се посебно односи на зоне аутобуских стајалишта и на децу пешаке, односно пешаке нижег раста.
- Када прелазите коловоз на зелено светло семафора, прелазите пажљиво, посебно обратите пажњу на возила која у раскрсницу улазе из бочних праваца и скрећу у раскрсници.
- Пешак који гура ручна колица, бицикл, мопед или мотоцикл, особе са инвалидитетом које се крећу у инвалидским колицима, морају се кретати уз десну ивицу коловоза у смеру кретања.

За возаче:

- **Деца-пешаци су непредвидиви.**
- Возите пажљиво, јер деце има свуда.
- Веома је тешко уочити децу, због њихове такве конституција да се често не виде (ниска су), хитри и немају перцепцију о опасним и ризичним ситуацијама.
- Посебно водите рачуна о деци у близини паркова, игралишта, у зонама школа и спортских терена.
- Посебно обратите пажњу у зонама пешачких прелаза, некада изненада ступе на коловоз у близини пешачког прелаза, не обраћајући пажњу на наилазећа возила.
- Друга заустављена возила, могу ометати правовремено уочавање деце која су започела прелазак коловоза.
- Поштујте ограничења брзине. Успорите у зонама повећане коцентрације деце.
- Немојте никада возити под дејством алкохола и/или дрога.
- Избегавајте да возите када сте уморни и раздражљиви.
- Возач који скреће на бочни пут на чијем улазу не постоји пешачки прелаз дужан је да пропусти пешаке који су већ ступили или ступају на коловоз.
- Возач не сме возилом да пресеца организовану колону пешака која се креће по коловозу.

ПРИЛОГ 1.

БРОЈ ПОГИНУЛЕ И ПОВРЕЂЕНЕ ДЕЦЕ У СВОЈСТВУ ПЕШАКА И ЊИХОВА
ЗАСТУПЉЕНОСТ У УКУПНОМ БРОЈУ ПОГИНУЛЕ И ПОВРЕЂЕНЕ ДЕЦЕ У
САОБРАЋАЈНИМ НЕЗГОДАМА, ПО ПОЛИЦИЈСКИМ УПРАВАМА, У
ПЕРИОДУ 2015-2019. ГОДИНЕ

Град или општина	ПОГИНУЛИ			ПОВРЕЂЕНИ		
	Укупно ПОГ деце	ПОГ деца пешаци	ПОГ деце пешаци /укупно ПОГ деце (%)	Укупно ПОВ деце	ПОВ деца пешаци	ПОВ деце пешаци /укупно ПОВ деце (%)
Београд	6	2	33%	2128	734	34%
Бор	0	0	0	69	25	36%
Ваљево	2	1	50%	194	52	27%
Врање	2	0	0	169	65	38%
Зајечар	1	0	0	107	33	31%
Зрењанин	2	2	100%	154	35	23%
Јагодина	2	0	0	206	70	34%
Кикинда	2	1	50%	105	29	28%
Крагујевац	0	0	0	268	109	41%
Краљево	1	0	0	175	65	37%
Крушевац	2	2	100%	225	77	34%
Лесковац	0	0	0	162	65	40%
Ниш	8	4	50%	401	138	34%
Нови Пазар	2	0	0	296	136	46%
Нови Сад	7	3	43%	714	209	29%
Панчево	2	0	0	202	42	21%
Пирот	1	0	0	71	28	39%
Пожаревац	1	0	0	147	48	33%
Пријеполје	2	1	50%	50	20	40%
Прокупље	3	2	67%	85	32	38%
Смедерево	7	0	0	204	73	36%
Сомбор	0	0	0	198	47	24%
Сремска Митровица	4	1	25%	329	75	23%
Суботица	0	0	0	178	39	22%
Ужице	2	1	50%	175	55	31%
Чачак	2	0	0	214	65	30%
Шабац	4	1	25%	323	93	29%
УКУПНО	65	21	32%	7549	2459	33%

- Када се посматра број погинуле и повређене деце у својству пешака по полицијским управама, у периоду од 2015. до 2019. године, може се уочити да је највише деце у својству пешака погинуло у Нишу (4) и Новом Саду (3). У посматраном петогодишњем периоду, највише деце пешака је повређено у Београду (734) и у Новом Саду (209).